

ДОРОЖНЯ КАРТА СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КЛІМАТИЧНОЮ СТІЙКІСТЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

©2026 ЛУКАШ С. М., ХАРЧЕНКО Т. О., КАЛАЧЕВСЬКА Л. І.

УДК 338.43:332.1:504.06
JEL: H54; Q01; Q13; Q56; R11

Лукаш С. М., Харченко Т. О., Калачевська Л. І. Дорожня карта сталого сільського розвитку територіальних громад як інструмент інтегрованого управління кліматичною стійкістю в умовах євроінтеграції

У статті досліджено теоретико-методологічні та прикладні засади забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах сучасних суспільно-економічних трансформацій, кліматичних викликів та післявоєнного відновлення України. Актуальність теми зумовлена необхідністю формування нових підходів до управління розвитком територій, які враховують зростаючий вплив екологічних ризиків, ресурсних обмежень та інституційних дисбалансів. Обґрунтовано доцільність застосування інтегрованого підходу до управління розвитком територіальних громад, що поєднує економічні, екологічні та соціальні компоненти, а також враховує принципи сталості та інклюзивності. У роботі проаналізовано ключові фактори формування адаптивного потенціалу територіальних громад, серед яких визначено інституційну спроможність органів місцевого самоврядування, рівень цифровізації управлінських процесів, ефективність використання фінансових і природних ресурсів, а також ступінь залучення стейкхолдерів до процесу прийняття рішень. Особливу увагу приділено аналізу впливу кліматичних змін як системного ризику, що потребує інтеграції адаптаційних заходів у стратегічні документи розвитку громад. Визначено основні бар'єри та обмеження реалізації стратегій сталого розвитку, зокрема недостатній рівень фінансового забезпечення, фрагментарність управлінських рішень, низький рівень координації між рівнями влади, а також обмеженість доступу до якісних даних для прийняття управлінських рішень. У цьому контексті обґрунтовано необхідність впровадження сучасних управлінських інструментів, включно із системою підтримки прийняття рішень, цифровими платформами управління, а також інструментами моніторингу та оцінювання ефективності реалізації стратегій. Запропоновано концептуальні підходи до формування ефективної стратегії сталого розвитку територіальних громад, що базується на принципах адаптивного управління, ризик-орієнтованого підходу та забезпечення стійкості. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення управлінських механізмів, спрямованих на підвищення спроможності громад до відновлення та довгострокового розвитку, з урахуванням європейських практик і вимог інтеграції до політик ЄС. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання органами місцевого самоврядування, регіональними органами влади та іншими зацікавленими сторонами при розробленні та реалізації стратегій розвитку територіальних громад, програм післявоєнного відновлення та політик кліматичної адаптації. Наукова новизна дослідження полягає в поглибленні підходів до інтегрованого управління розвитком територій на основі поєднання стратегічного, інституційного та кліматично орієнтованого підходів.

Ключові слова: сталий сільський розвиток; громади; післявоєнне відновлення; дорожня карта; стратегія; інновації; кліматична адаптація; управління; регіональна політика; інституційна спроможність; стратегічне планування; стійкість.

Рис.: 4. Табл.: 1. Бібл.: 22.

Лукаш Світлана Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету економіки і менеджменту, Сумський національний аграрний університет (вул. Герасима Кондратьєва, 160,, Суми, 40021, Україна)

E-mail: Svitlana.lukash@snau.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1948-7683>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/A-5193-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57197709853>

Харченко Тетяна Олександрівна – доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Сумський національний аграрний університет (вул. Герасима Кондратьєва, 160,, Суми, 40021, Україна)

E-mail: to.kharchenko@snau.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3446-6533>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4514-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57203587295>

Калачевська Лариса Іванівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Сумський національний аграрний університет (вул. Герасима Кондратьєва, 160,, Суми, 40021, Україна)

E-mail: larysa.kalachevska@snau.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7090-2518>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-3197-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57208282009>

UDC 338.43:332.1:504.06
JEL: H54; Q01; Q13; Q56; R11

Lukash S. M., Kharchenko T. O., Kalachevska L. I. A Sustainable Rural Development Roadmap for Territorial Communities:

An Integrated Approach to Climate Resilience Governance in the Context of European Integration

The Roadmap for Sustainable Rural Development of Territorial Communities as a Tool for Integrated Management of Climate Resilience in the Context of European Integration The article explores the theoretical, methodological, and practical foundations for ensuring the sustainable development of territorial communities amid current socioeconomic transformations, climate challenges, and postwar recovery of Ukraine. The relevance of the topic is driven by the need to develop new approaches to territorial development management that consider the growing impact of environmental risks, resource constraints, and

institutional imbalances. The feasibility of applying an integrated approach to managing the development of territorial communities is substantiated, combining economic, environmental, and social components, while also taking into account the principles of sustainability and inclusiveness. The article analyzes the key factors in forming the adaptive potential of local communities, which include the institutional capacity of local government bodies, the level of digitalization of management processes, the efficiency of using financial and natural resources, as well as the degree of stakeholder involvement in decision-making. Special attention was given to analyzing the impact of climate change as a systemic risk that requires integrating adaptation measures into strategic community development documents. The main barriers and limitations to implementing sustainable development strategies were identified, including insufficient financial support, fragmented managerial decisions, low coordination between government levels, and limited access to quality data for making managerial decisions. In this context, the need to implement modern management tools is substantiated, including decision support systems, digital management platforms, as well as tools for monitoring and evaluating the efficiency of strategy implementation. Conceptual approaches to forming an efficient strategy for sustainable development of territorial communities have been proposed, based on the principles of adaptive management, a risk-oriented approach, and ensuring resilience. Recommendations have been developed for improving management mechanisms aimed at enhancing communities' capacity for recovery and long-term development, taking into account European practices and the requirements of EU policies integration. The practical significance of the results obtained lies in their potential use by local self-government bodies, regional authorities, and other interested parties in developing and implementing strategies for the development of territorial communities, postwar recovery programs, and climate adaptation policies. The scientific novelty of the study lies in deepening the approaches to integrated territorial development management based on a combination of strategic, institutional, and climate-focused approaches.

Keywords: sustainable rural development; communities; post-war recovery; roadmap; strategy; innovation; climate adaptation; management; regional policy; institutional capacity; strategic planning; resilience.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 22.

Lukash Svitlana M. – PhD (Economics), Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics and Management, Sumy National Agrarian University (160 Herasyma Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: Svitlana.lukash@snaeu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1948-7683>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/A-5193-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57197709853>

Kharchenko Tetiana O. – D. Sc. (Public Administration), Associate Professor, Professor of the Department of Public Administration and Management, Sumy National Agrarian University (160 Herasyma Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: to.kharchenko@snaeu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3446-6533>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-4514-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203587295>

Kalachevska Larysa I. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Public Administration and Management, Sumy National Agrarian University (160 Herasyma Kondratieva Str., Sumy, 40021, Ukraine)

E-mail: larysa.kalachevska@snaeu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7090-2518>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/U-3197-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208282009>

У сучасних умовах трансформації системи публічного управління в Україні, поглиблення процесів децентралізації, необхідності післявоєнного відновлення та наближення до стандартів Європейського Союзу особливої актуальності набуває пошук ефективних інструментів стратегічного управління розвитком територіальних громад. Одним із таких інструментів виступає дорожня карта сталого розвитку, яка дозволяє поєднати стратегічне бачення, секторальні пріоритети, ресурсні можливості громади та механізми моніторингу результатів.

Для територіальних громад України сталий розвиток уже не може розглядатися виключно як декларативна ціль. Він дедалі більше постає як практична модель управління, що передбачає узго-

дження економічних, соціальних, екологічних та інституційних рішень. У цьому контексті дорожня карта є не просто переліком заходів, а інструментом керованого розвитку, який забезпечує переведення загальних стратегічних орієнтирів у систему конкретних дій, виконавців, індикаторів і джерел ресурсного забезпечення. Такий підхід впливає з розуміння сталого розвитку як керованого процесу, у якому ключова роль належить органам місцевого самоврядування

Водночас сучасний етап розвитку громад характеризується зростанням кліматичних ризиків. Посухи, дефіцит водних ресурсів, деградація ґрунтів, екстремальні погодні явища, зміни у структурі виробництва та потреба в адаптації місцевої економіки формують нові виклики для системи місцевого управління. За цих умов кліматична стійкість має бути інтегрована в усі рівні планування, а дорожня карта сталого розвитку громади повинна виступати інструментом коор-

Фінансування статті виконано в межах проєкту фундаментальних наукових досліджень «Інтегрований економіко-правовий механізм стратегування та імплементації європейської політики сталого сільського розвитку громад».

динації рішень у сфері адаптації до зміни клімату, раціонального природокористування, енергоефективності, розвитку людського капіталу та місцевої економіки.

Особливої ваги ця проблематика набуває в умовах євроінтеграції. Адаптація українських громад до європейських підходів розвитку передбачає врахування пріоритетів багаторівневого врядування, кліматичної нейтральності, збалансованого використання природних ресурсів, залучення громадян до прийняття рішень, а також узгодження місцевих документів планування з національними та європейськими стратегічними орієнтирами. Це зумовлює потребу в розробленні концептуальної моделі дорожньої карти сталого розвитку територіальних громад як інструменту інтегрованого управління кліматичною стійкістю.

Огляд літератури

Теоретичні засади сталого розвитку розглядаються як системна взаємодія економічних, соціальних та екологічних складових, що формують основу збалансованого розвитку територій та управлінських рішень [7; 8]. Проблематика сталого розвитку територіальних громад, кліматичної стійкості та інтегрованого управління розвитком територій є однією з ключових у сучасному науковому та політичному дискурсі. Сучасні дослідження характеризуються переходом від загальних концепцій сталості до прикладних моделей управління, орієнтованих на кліматичну стійкість, адаптивність і цифровізацію [9; 12]. Вагомий внесок у розвиток теорії багаторівневого врядування та управління складними соціально-економічними процесами зроблено у працях, що обґрунтовують необхідність поєднання рішень на різних рівнях управління та активної ролі локальних інституцій [1; 2; 6].

Окремий напрям становлять дослідження кліматичної стійкості, де вона розглядається як інтегрована характеристика розвитку територій, що формується через інституційну спроможність, участь стейкхолдерів, цифровізацію управління та використання індикаторних систем [3; 4; 5]. У цьому контексті важливе значення має територіальний підхід до кліматичної політики, який передбачає інтеграцію кліматичних цілей у систему місцевого розвитку та стратегічного планування [9; 10].

У працях українських науковців досліджуються питання сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації, інституційної спроможності, індикаторного забезпечення та посткризового відновлення територій [13–18]. При цьому основна увага приділяється стратегічному плануванню розвитку громад, оці-

нюванню їх соціально-економічного потенціалу та формуванню механізмів управління в умовах трансформаційних змін.

Водночас, незважаючи на широкий спектр досліджень, питання формування дорожньої карти сталого розвитку територіальної громади як інтегрованого інструменту управління кліматичною стійкістю залишається недостатньо розкритим. У більшості наукових праць дорожні карти розглядаються переважно як елемент стратегічного або проектного планування, тоді як їх потенціал як інструменту поєднання євроінтеграційних пріоритетів, кліматичної адаптації, місцевої економічної політики, соціальної згуртованості та системи індикаторного моніторингу потребує подальшого наукового обґрунтування. Саме це визначає актуальність дослідження та необхідність розроблення концептуальної моделі дорожньої карти сталого сільського розвитку територіальних громад.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Попри наявність значного масиву наукових і прикладних напрацювань, низка питань залишається недостатньо розробленою.

По-перше, у науковій літературі бракує цілісного обґрунтування дорожньої карти сталого розвитку саме як інструменту інтегрованого управління територіальною громадою, а не лише як допоміжного елемента стратегічного планування.

По-друге, недостатньо розкрито механізми включення кліматичної стійкості у структуру місцевих управлінських документів. У багатьох випадках кліматична складова розглядається фрагментарно, без належного зв'язку з економічними, соціальними та інституційними рішеннями громади.

По-третє, потребує подальшого опрацювання питання інтеграції дорожньої карти в систему стратегічних документів громади, а також узгодження її зі стратегічними рамками державного та європейського рівнів.

По-четверте, залишається недостатньо формалізованою система індикаторів, яка дозволяла б оцінювати результативність реалізації дорожньої карти не лише за окремими заходами, а і з позицій підвищення кліматичної стійкості громади в цілому.

Мета статті полягає в обґрунтуванні дорожньої карти сталого сільського розвитку територіальної громади як інструменту інтегрованого управління кліматичною стійкістю в умовах євроінтеграції, а також в розробленні її концептуальної моделі, структурних компонентів і підходів до інтеграції в систему стратегічного планування та моніторингу розвитку громади.

Для досягнення поставленої мети в дослідженні сформульовано такі *дослідницькі питання*:

- ✦ яким чином дорожня карта сталого сільського розвитку може бути інтегрована в систему стратегічного управління територіальною громадою;
- ✦ які структурні компоненти формують основу дорожньої карти сталого сільського розвитку в умовах кліматичних викликів;
- ✦ яким чином система моніторингу та індикаторного оцінювання впливає на ефективність управління кліматичною стійкістю громади;
- ✦ як забезпечити узгодження дорожньої карти з євроінтеграційними пріоритетами та стратегічними документами ЄС і України.

У межах дослідження авторами висунуто такі *гіпотези*:

Н1: інтеграція дорожньої карти в систему стратегічного планування громади сприяє підвищенню ефективності управління сталим сільським розвитком і кліматичною стійкістю;

Н2: використання інтегрованої системи моніторингу та індикаторного оцінювання забезпечує підвищення адаптивності управлінських рішень в умовах кліматичних і соціально-економічних викликів;

Н3: узгодження дорожньої карти з європейськими підходами до сталого розвитку та кліматичної політики підвищує інституційну спроможність територіальних громад у процесі євроінтеграції.

Методи дослідження

Методологічною основою дослідження є системний, інтегрований та інституційний підходи до аналізу сталого розвитку територіальних громад, що дозволяють розглядати дорожню карту як комплексний інструмент управління кліматичною стійкістю в умовах євроінтеграції.

У процесі дослідження використано поєднання загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: *методи теоретичного узагальнення та порівняльного аналізу* – для систематизації наукових підходів до сталого розвитку та кліматичної адаптації; *системного аналізу* – для визначення структури дорожньої карти як інтегрованого управлінського інструменту; *структурно-функціонального аналізу* – для обґрунтування взаємозв'язків між її складовими; *індикаторного підходу* – для формування системи оцінювання результативності; а також *елементів моделювання* – для побудови концептуальної моделі дорожньої карти.

Дослідження реалізовано в кілька взаємопов'язаних етапів. На *першому етапі* здійснено аналіз

теоретичних підходів до сталого розвитку територій, кліматичної стійкості та стратегічного управління громадами. Узагальнення наукових джерел і аналітичних матеріалів міжнародних та європейських інституцій дозволило визначити ключові принципи інтегрованого управління розвитком територій, зокрема орієнтацію на збалансованість складових сталого розвитку, багаторівневе врядування та адаптацію до кліматичних змін.

На *другому етапі* проведено ідентифікацію основних компонентів дорожньої карти сталого розвитку територіальної громади. На основі системного підходу обґрунтовано доцільність виділення чотирьох взаємопов'язаних складових: економічної, соціальної, екологічної та інституційної, що формують основу інтегрованого управління розвитком громади.

На *третьому етапі* розроблено концептуальну модель дорожньої карти сталого розвитку, яка відображає логіку взаємодії стратегічних орієнтирів, управлінських рішень та очікуваних результатів. У межах моделі визначено основні функціональні блоки: аналітичний (оцінка стану громади та кліматичних ризиків); стратегічний (формування цілей і пріоритетів); операційний (визначення заходів і механізмів реалізації) та моніторинговий (оцінювання результатів і коригування рішень).

На *четвертому етапі* здійснено обґрунтування механізму інтеграції дорожньої карти в систему стратегічного планування територіальної громади. Визначено, що її ефективність забезпечується через узгодження з локальними стратегіями розвитку, програмами соціально-економічного розвитку, бюджетним процесом і національними стратегічними документами. Такий підхід узгоджується з територіальним підходом OECD до досягнення Цілей сталого розвитку, який передбачає інтеграцію локальних стратегій, систем моніторингу та багаторівневого врядування [8].

На *п'ятому етапі* сформовано систему індикаторів оцінювання результативності реалізації дорожньої карти. Запропонований індикаторний підхід передбачає встановлення взаємозв'язку між цілями, заходами та кількісними і якісними показниками, що дозволяє здійснювати моніторинг досягнення цілей сталого розвитку та оцінювати рівень кліматичної стійкості громади.

Таким чином, запропонована методика дослідження дозволяє комплексно обґрунтувати дорожню карту сталого розвитку територіальної громади як інструмент інтегрованого управління, що поєднує стратегічне планування, кліматичну адаптацію та систему оцінювання результатів, забезпечуючи її практичну придатність

для використання органами місцевого самоврядування (ОМС).

Результати

Сталий сільський розвиток громади – узгодження аспектів та їх переклад на мову конкретних заходів, які є засобами досягнення сталого розвитку. Сталий розвиток територіальної громади доцільно розглядати як керований процес, що передбачає узгодження економічних, соціальних, екологічних та інституційних рішень. І в цьому напрямку роль ОМС набуває все вагомішого значення. Стимулювання сталого розвитку на рівні ОМС є важливим завданням громад (рис. 1).

Сучасні трансформаційні процеси розвитку територіальних громад України, зумовлені децентралізацією, євроінтеграційними орієнтирами та необхідністю адаптації до кліматичних змін, актуалізують потребу у формуванні нових інструментів стратегічного управління. Одним із таких інструментів виступає дорожня карта сталого розвитку громади, яка забезпечує інтеграцію стратегічних цілей, операційних заходів та механізмів моніторингу результатів у єдину систему управління.

На відміну від традиційних стратегічних документів дорожня карта виконує функцію інструменту операціоналізації сталого розвитку, трансформуючи стратегічні орієнтири в конкретні управлінські рішення. Її ключова особливість полягає в поєднанні системного підходу до розвитку громади з гнучкістю реагування на зовнішні виклики, зокрема кліматичні ризики.

У контексті євроінтеграції дорожня карта набуває додаткового значення як механізм узгодження локальних управлінських рішень із політиками Європейського Союзу. Йдеться насамперед про інтеграцію принципів сталого розвитку, кліматичної нейтральності, ресурсоефективності, багаторівневого врядування та участі громадян у процесах прийняття рішень. Таким чином, дорожня карта виступає не лише внутрішнім документом громади, а й інструментом адаптації локальної політики до європейських стандартів розвитку.

Особливої ваги в умовах сучасних викликів набуває включення до структури дорожньої карти кліматичної складової. Кліматична стійкість територіальної громади може бути визначена як її здатність забезпечувати стабільність соціально-

Рис. 1. Основи сталого сільського розвитку громади

Джерело: авторська розробка.

економічних процесів в умовах кліматичних змін, адаптуватися до негативних впливів та мінімізувати їх наслідки. Це передбачає інтеграцію заходів з адаптації до зміни клімату в усі сфери розвитку громади – від економіки до управління природними ресурсами.

З огляду на це, доцільно розглядати дорожню карту сталого розвитку територіальної громади як інструмент інтегрованого управління, що базується на взаємодії чотирьох ключових складових: економічної, соціальної, екологічної та інституційної (рис. 2).

Економічна складова спрямована на формування стійкої та диверсифікованої економіки громади, здатної забезпечити стабільні доходи, зайнятість населення та конкурентоспроможність місцевих виробників. У сучасних умовах особливого значення набуває розвиток локальних економічних систем, підтримка малого та середнього підприємництва, стимулювання кооперації, а також упровадження інноваційних і ресурсозберігавальних технологій. При цьому важливим є врахування кліматичних факторів у плануванні економічної діяльності, зокрема адаптація аграрного виробництва до змін погодних умов, оптимізація використання водних ресурсів та розвиток нових напрямів господарювання.

Соціальна складова відображає орієнтацію розвитку громади на підвищення якості життя населення, забезпечення доступу до базових послуг, розвиток людського капіталу та залучення

громадян до процесів управління. У сучасних підходах до сталого розвитку особлива увага також приділяється людському розвитку, інституційній стійкості та зменшенню нерівностей як ключовим умовам підвищення адаптивного потенціалу територій [11]. У цьому контексті особливу роль відіграє формування соціальної стійкості громади, яка проявляється у здатності населення адаптуватися до змін, підтримувати соціальну згуртованість та брати участь у реалізації стратегічних ініціатив.

Екологічна складова є базовою для забезпечення довгострокової стійкості розвитку громади. Вона передбачає раціональне використання природних ресурсів, збереження екосистем, упровадження природоорієнтованих рішень, розвиток відновлюваної енергетики та заходи з адаптації до зміни клімату. В умовах зростання кліматичних ризиків саме цей компонент стає визначальним для формування кліматичної стійкості територій.

Інституційна складова забезпечує ефективність реалізації дорожньої карти через формування відповідних управлінських механізмів, розвиток партнерств, координацію дій стейкхолдерів та інтеграцію дорожньої карти в систему стратегічного планування громади. Важливим аспектом є також формування спроможності органів місцевого самоврядування до управління складними міжсекторальними процесами.

Взаємодія зазначених складових формує основу концептуальної моделі дорожньої карти сталого розвитку громади. Її функціонування ґрунтується на принципах системності, інтегрованості,

Рис. 2. Дорожня карта сталого сільського розвитку громади

Джерело: авторська розробка.

адаптивності та орієнтації на результат. У межах цієї моделі стратегічні цілі розвитку трансформуються в конкретні завдання та заходи, реалізація яких супроводжується постійним моніторингом і коригуванням управлінських рішень. Одним із ключових елементів запропонованого підходу є інтеграція дорожньої карти в систему стратегічного планування територіальної громади (рис. 3).

Така інтеграція передбачає узгодження її положень із чинною стратегією розвитку громади, забезпечення взаємозв'язку з програмами соціально-економічного розвитку, а також включення заходів дорожньої карти до бюджетного процесу. Це дозволяє забезпечити реалістичність і фінансову спроможність реалізації запланованих заходів.

Не менш важливим елементом є формування системи індикаторів, що забезпечує оцінку результативності реалізації дорожньої карти. На відміну від традиційних підходів запропонована система

передбачає використання інтегрованих показників, які відображають не лише виконання окремих заходів, а й загальний рівень кліматичної стійкості громади. Це створює можливість переходу від формального контролю до оцінювання реальних змін у розвитку території.

Система моніторингу та оцінки ефективності сталого сільського розвитку громади може бути умовно розбита на такі етапи (табл. 1).

Запропонована система моніторингу ефективності сталого розвитку територіальної громади має поетапну структуру та включає не лише базові етапи збору та аналізу даних, але й розширені компоненти, зокрема інституціоналізацію процесу, цифровізацію моніторингу, оцінку кліматичних ризиків, залучення стейкхолдерів та використання бенчмаркінгу. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише оцінювання результатів, але

Таблиця 1

Система моніторингу та оцінки ефективності сталого сільського розвитку громади

Етап	Назва етапу	Зміст етапу	Очікуваний результат
1	Підготовчий етап	Визначення цілей моніторингу, формування робочої групи, ідентифікація ключових стейкхолдерів	Сформована організаційна база моніторингу
2	Розробка індикаторів та показників	Формування системи індикаторів за економічною, соціальною, екологічною та інституційною складовими	Визначено набір релевантних показників оцінювання
3	Встановлення базових значень і цілей	Визначення вихідних (базових) значень індикаторів і встановлення цільових орієнтирів	Сформовано систему цільових показників розвитку
4	Збір та обробка даних	Організація процесу збору даних, визначення джерел інформації, обробка та систематизація даних	Сформовано інформаційну базу для аналізу
5	Аналіз та оцінка даних	Проведення кількісного та якісного аналізу показників, оцінка динаміки розвитку	Визначено рівень досягнення цілей і проблемні зони
6	Звітність і комунікація	Підготовка звітів, інформування громадськості, забезпечення відкритості даних	Забезпечено прозорість і підзвітність управління
7	Коригування стратегії	Адаптація управлінських рішень на основі результатів моніторингу	Оновлено стратегічні та операційні заходи
8	Інституціоналізація системи	Закріплення процедур моніторингу в нормативних документах, визначення відповідальних структур	Забезпечено сталість функціонування системи
9	Цифровізація та автоматизація	Використання цифрових інструментів (GIS, dashboards, бази даних) для здійснення моніторингу	Підвищено ефективність та оперативність аналізу
10	Оцінка кліматичних ризиків	Аналіз вразливості громади до кліматичних змін, інтеграція кліматичних індикаторів	Визначено рівень кліматичної стійкості громади
11	Залучення стейкхолдерів	Включення громадськості, бізнесу та НГО до процесу моніторингу	Підвищено якість управлінських рішень
12	Бенчмаркінг	Порівняння показників із іншими громадами та європейськими практиками	Визначено напрями вдосконалення розвитку

Джерело: авторська розробка.

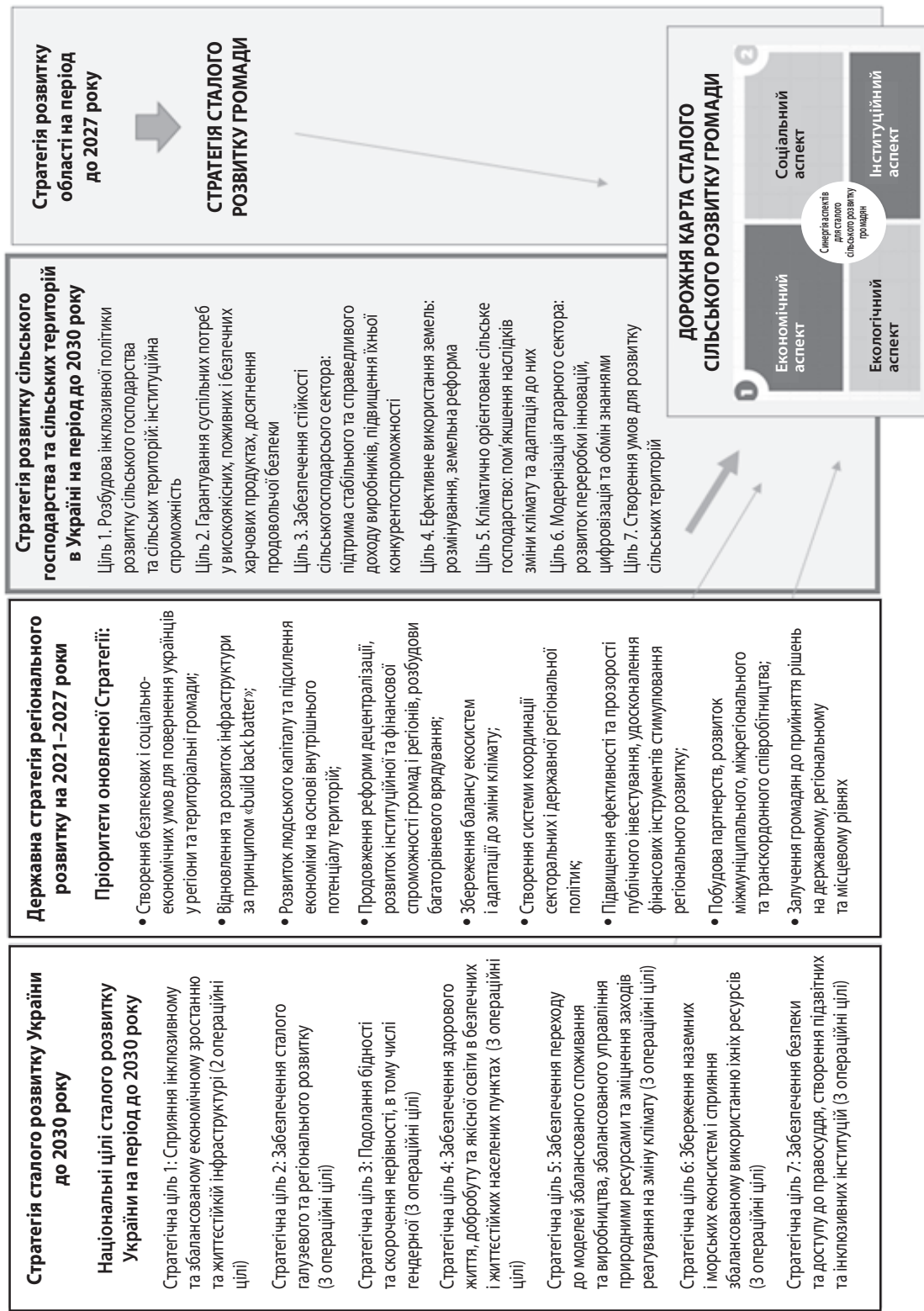

Рис. 3. Інтеграція дорожньої карти в стратегію громади

Джерело: розроблено авторами на підставі [19–22].

й формування адаптивної системи управління розвитком громади в умовах євроінтеграції.

Концептуальна модель інтегрованої системи моніторингу та управління сталим сільським розвитком територіальної громади (рис. 4) відображає взаємозв'язок між євроінтеграційними політиками, стратегічним плануванням на місцевому рівні та механізмами реалізації дорожньої карти. Центральним елементом моделі є система

моніторингу, що забезпечує циклічність управлінського процесу через зворотний зв'язок і дозволяє адаптувати управлінські рішення відповідно до змін зовнішнього середовища та рівня досягнення стратегічних цілей. Вона включає як базові аналітичні етапи, так і розширений управлінський контур. Особливістю моделі є інтеграція оцінювання кліматичних ризиків, цифровізації, інституціоналізації та залучення стейкхолдерів, що формує адаптивну систему управління розвитком громади.

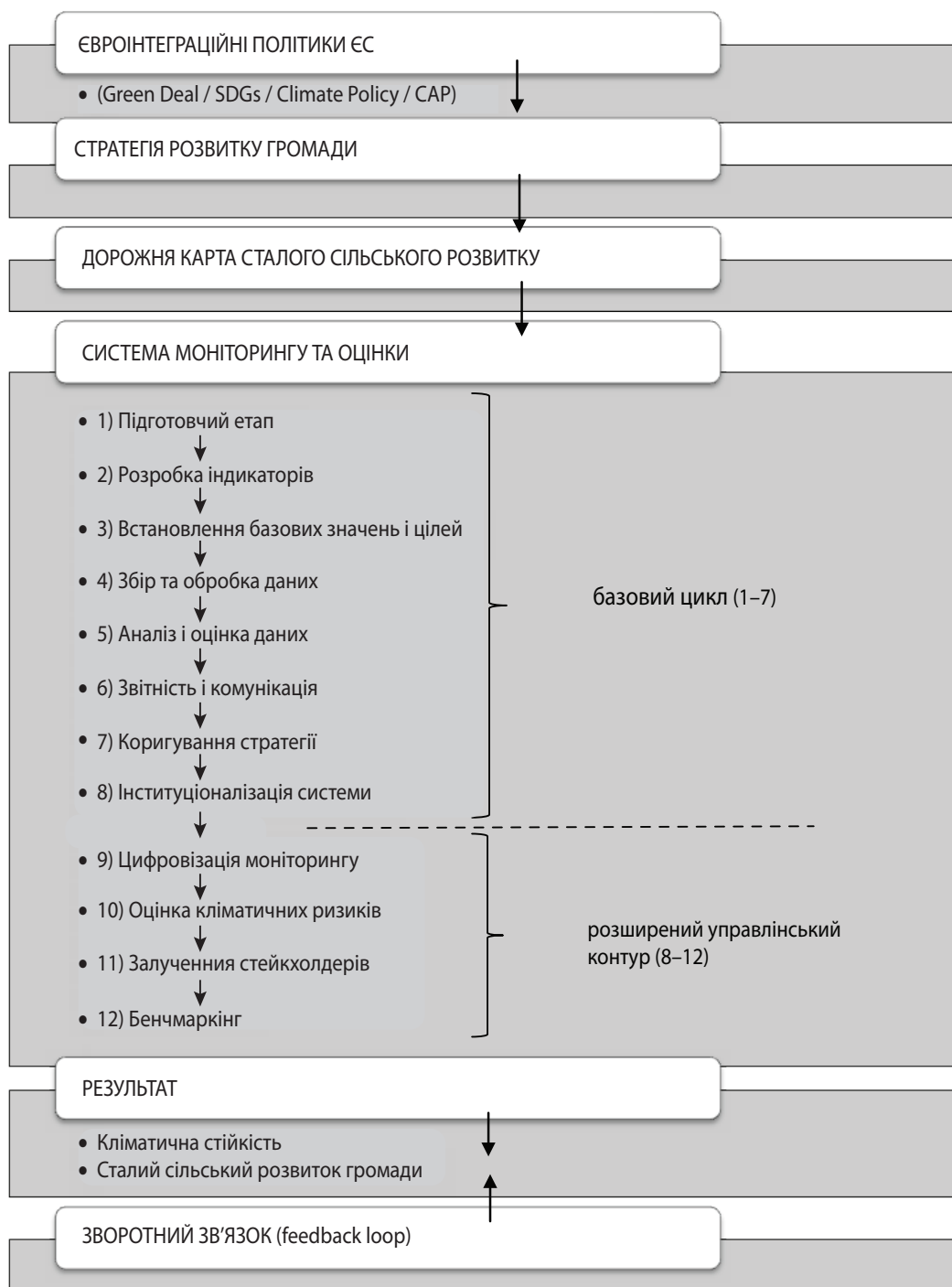

Рис. 4. Концептуальна модель інтегрованої системи моніторингу та управління сталим розвитком територіальної громади (розширена)

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, дорожня карта сталого розвитку територіальної громади постає як комплексний управлінський інструмент, що забезпечує інтеграцію стратегічного планування, кліматичної політики та практичних механізмів реалізації розвитку.

Її використання дозволяє підвищити ефективність управління громадою, забезпечити узгодженість дій різних суб'єктів та створити передумови для формування стійких, конкурентоспроможних і адаптивних територій в умовах євроінтеграції.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження підтвердило, що дорожня карта сталого розвитку територіальної громади є ефективним інструментом інтегрованого управління, який забезпечує поєднання стратегічного планування, кліматичної політики та практичних механізмів реалізації розвитку в умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення України. Її використання дозволяє перейти від фрагментарних управлінських рішень до системного підходу, що охоплює економічні, соціальні, екологічні та інституційні складові розвитку територій.

Обґрунтовано, що ключовою умовою ефективності дорожньої карти є її інтеграція в систему стратегічного планування громади, включно з її узгодженням зі стратегією розвитку, програмами соціально-економічного розвитку та бюджетним процесом. Важливим елементом виступає формування системи моніторингу на основі індикаторного підходу, яка забезпечує оцінювання не лише виконання окремих заходів, але й досягнення стратегічних цілей і рівня кліматичної стійкості громади.

Доведено, що впровадження дорожньої карти сприяє підвищенню інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, покращенню координації між стейкхолдерами, а також інтеграції кліматичних аспектів у всі сфери розвитку громади. Запропонована концептуальна модель дозволяє сформувати адаптивну систему управління, здатну реагувати на зовнішні виклики, зокрема кліматичні ризики, ресурсні обмеження та соціально-економічні трансформації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання органами місцевого самоврядування, регіональними органами влади та іншими зацікавленими сторонами при розробленні стратегій розвитку територіальних громад, програм післявоєнного відновлення та політик кліматичної адаптації. Реалізація запропонованих підходів сприятиме формуванню стійких, конкурентоспроможних і адаптивних територій.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням цифрових інструментів

підтримки прийняття управлінських рішень, удосконаленням індикаторних систем оцінювання кліматичної стійкості територій, а також адаптацією та імплементацією кращих європейських практик інтегрованого управління розвитком громад у контексті реалізації політик Європейського Союзу. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Eckersley P., Olazabal M. Adapting to climate change: The ultimate challenge for the practice and study of local government? *Local Government Studies*. 2024. Vol. 50. Iss. 6. P. 1041–1051. DOI: <https://doi.org/10.1080/03003930.2024.2407021>
2. Evers A., Schmid V. Local Climate Governance: Towards More Interactive Practices and Settings? *Voluntas*. 2025. Vol. 36. Iss. 1. P. 113–124. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11266-024-00698-9>
3. Kim S., Andrew S. A., De la Cruz E. R. et al. Impacts of Local Government Perceptions of Disaster Risks on Land Resilience Planning Implementation. *Land*. 2024. Vol. 13. Iss. 7. Art. 1085. DOI: <https://doi.org/10.3390/land13071085>
4. Mehryar S., Yazdanpanah V., Tong J. AI and climate resilience governance. *iScience*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.109812>
5. Parsons M., Godden N. J., Henrique K. P. et al. Participatory approaches to climate adaptation, resilience, and mitigation: A systematic review. *Ambio*. 2025. Vol. 54. P. 2005–2020. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13280-025-02202-z>
6. Ostrom E. Polycentric systems for coping with collective action and global environmental change. *Global Environmental Change*. 2010. Vol. 20. Iss. 4. P. 550–557. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.07.004>
7. Sachs J. D. The Age of Sustainable Development. New York : Columbia University Press, 2015. 544 p.
8. A Territorial Approach to the Sustainable Development Goals. Synthesis report. *OECD*. Paris : OECD Publishing, 2020. DOI: <https://doi.org/10.1787/e86fa715-en>
9. A Territorial Approach to Climate Action and Resilience. *OECD*. Paris : OECD Publishing, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1787/1ec42b0a-en>
10. The European Green Deal. *European Commission*. Brussels, 2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu>
11. Human Development Report 2020. *UNDP*. New York: United Nations Development Programme, 2020. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020>
12. World Development Report 2021: Data for Better Lives. *World Bank*. Washington, DC : World Bank, 2021. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2021>
13. Бліщук К. М. Сталий розвиток територіальних громад в контексті децентралізаційних змін. *Економічний простір*. 2024. № 190. С. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-19>

14. Кривокульська Н. Регулювання сталого розвитку територіальних громад на засадах стратегічного і проектного підходів в контексті вимог Європейського Союзу. *Економічний дискурс*. 2024. Вип. 3–4. С. 84–95.
DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-2-8>
15. Панчишин Т. В., Вдовин М. Л. Компоненти сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах суспільно-політичних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>
16. Красиліук В. Ф. Можливі сценарії розвитку територіальних громад в післявоєнний період. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 49–54.
DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.6>
17. Леміш К. М., Токаренко О. І., Сова А. М. Роль територіальних громад у сталому розвитку держави в умовах збройного конфлікту. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 5. С. 63–71.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-9>
18. Лукаш С. М., Харченко Т. О. Сталий сільський розвиток громад: європейський досвід та можливості для України в рамках заходів з підготовки до вступу в ЄС. *Бізнес Інформ*. 2024. № 11. С. 70–77.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-70-77>
19. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках» від 15 листопада 2024 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-p#Text>
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
21. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
22. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. Київ, 2017. 176 с. URL: <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb>
- European Commission. Brussels. (2019). *The European Green Deal*. <https://eur-lex.europa.eu>
- Evers A. & Schmid V. (2025). Local Climate Governance: Towards More Interactive Practices and Settings?. *Voluntas*, 1(36), 113–124.
<https://doi.org/10.1007/s11266-024-00698-9>
- Kim S., Andrew S. A. & De la Cruz E. R. (2024). Impacts of Local Government Perceptions of Disaster Risks on Land Resilience Planning Implementation. *Land*, 7(13), Art. 1085.
<https://doi.org/10.3390/land13071085>
- Krasyliuk V. F. (2024). Mozhlyvi stsenarii rozvytku terytorialnykh hromad v pislivoiennnyi period [Possible scenarios for the development of territorial communities in the post-war period]. *Politychne zhyttia*, 4, 49–54.
<https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.6>
- Kryvokulska N. (2024). Rehuliuivannia staloho rozvytku terytorialnykh hromad na zasadaakh stratehichnoho i proektnoho pidkhodiv v konteksti vymoh Yevropeiskoho Soiuzu [Regulation of sustainable development of territorial communities on the basis of strategic and project approaches in the context of the European Union requirements]. *Ekonomichnyi dyskurs*, 3–4, 84–95.
<https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-2-8>
- Lemish K. M., Tokarenko O. I. & Sova A. M. (2025). Rol terytorialnykh hromad u stalomu rozvytku derzhavy v umovakh zbroinoho konfliktu [The role of territorial communities in the sustainable development of the state in conditions of armed conflict]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, 5, 63–71.
<https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-9>
- Lukash S. M. & Kharchenko T. O. (2024). Stalyi silskyi rozvytok hromad: yevropeyskyi dosvid ta mozhlyvosti dlia Ukrainy v ramkakh zakhodiv z pidhotovky do vstupu v YeS [Sustainable rural development of communities: European experience and opportunities for Ukraine within the framework of preparations for EU accession]. *Biznes Inform*, 11, 70–77.
<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-70-77>
- Mehryar S., Yazdanpanah V. & Tong J. (2024). AI and climate resilience governance. *iScience*.
<https://doi.org/10.1016/j.isci.2024.109812>
- Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy. Kyiv. (2017). *Tsili staloho rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid 2017* [Sustainable Development Goals: Ukraine. National Report 2017]. <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb>
- OECD Publishing (2023). A Territorial Approach to Climate Action and Resilience. *OECD*. Paris: OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/1ec42b0a-en>
- OECD Publishing (2020). A Territorial Approach to the Sustainable Development Goals. Synthesis report. *OECD*. Paris: OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/e86fa715-en>
- Ostrom E. (2010). Polycentric systems for coping with collective action and global environmental change. *Global Environmental Change*, 4(20), 550–557.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.07.004>
- Eckersley P. & Olazabal M. (2024). Adapting to climate change: The ultimate challenge for the practice and study of local government?. *Local Government Studies*, 6(50), 1041–1051.
<https://doi.org/10.1080/03003930.2024.2407021>

REFERENCES

- Blishchuk K. M. (2024). Stalyi rozvytok terytorialnykh hromad v konteksti detsentralizatsiinykh zmin [Sustainable development of territorial communities in the context of decentralization changes]. *Ekonomichnyi prostir*, 190, 104–107.
<https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-19>
- Eckersley P. & Olazabal M. (2024). Adapting to climate change: The ultimate challenge for the practice and study of local government?. *Local Government Studies*, 6(50), 1041–1051.
<https://doi.org/10.1080/03003930.2024.2407021>

- Panchyshyn T. V. & Vdovyn M. L. (2023). Komponenty staloho rozvytku territorialnykh hromad ta rehioniv v umovakh suspilno-politychnykh vyklykiv [Components of sustainable development of territorial communities and regions under socio-political challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>
- Parsons M., Godden N. J. & Henrique K. P. (2025). Participatory approaches to climate adaptation, resilience, and mitigation: A systematic review. *Ambio*, 54, 2005–2020. <https://doi.org/10.1007/s13280-025-02202-z>
- Sachs J. D. (2015). *The Age of Sustainable Development*. New York: Columbia University Press.
- United Nations Development Programme. (2020). *Human Development Report 2020*. <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020>
- World Bank. (2021). *World Development Report 2021: Data for Better Lives*. <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2021>
- zakon.rada.gov.ua. (2019, September 30). Ukaz Prezidenta Ukrainy «Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku» vid 30 veresnia 2019 r. № 722/2019 [Decree of the President of Ukraine "On Sustainable Development Goals of Ukraine for the Period up to 2030" dated September 30, 2019, No. 722/2019]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
- zakon.rada.gov.ua. (2020, August 5). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky» vid 5 serpnia 2020 r. № 695 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027" dated August 5, 2020, No. 695]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
- zakon.rada.gov.ua. (2024, November 15). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Stratehii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025–2027 rokakh» vid 15 lystopada 2024 r. № 1163-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas in Ukraine for the Period up to 2030 and Approval of the Operational Action Plan for its Implementation in 2025–2027" dated November 15, 2024, No. 1163-r]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-r#Text>

Стаття надійшла до редакції / Received: 08.05.2026
 Статтю прийнято до публікації / Accepted: 21.05.2026
 Оприлюднено / Published: 19.06.2026